

EN UPPVÄXT FRI FRÅN VÅLD

Remissyttrande från ECPAT Sverige om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

ECPAT Sverige (nedan ECPAT) är en barnrättsorganisation som arbetar mot alla former av sexuell exploatering av barn. ECPAT har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet En uppväxt fri från våld (SOU 2022:70) och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

Sammanfattning

ECPAT behandlar särskilt följande delar i betänkandet och, med vissa invändningar och synpunkter så

- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 14,
- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 15.1.1-15.1.3 och 15.1.5,
- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 15.2.1-15.2.3,
- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 15.3.5
- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 15.4
- tillstyrker ECPAT förslagen i kapitel 15.5.1 och 15.5.4

I korthet framhåller vi följande i vårt yttrande. Vad gäller de prioriterade insatserna som föreslås i mål 1 - 3 lyfter vi särskilt kunskap och erfarenheter från vår enkätundersökning Nude på nätet och från vår stömlinje för barn och unga Ditt ECPAT. För mål 4 föreslår vi flera konkreta åtgärder för hur målet ska kunna uppnås. Vad gäller mål 5 efterfrågar vi en större delaktighet för barn i kunskapsutvecklingen och en större metodologisk variation. ECPAT är dock kritiska till att det våld som sker i så kallade digitala miljöer inte ges större utrymme i utredningens förslag samt ställer sig frågande till vilken roll utredningen ser civilsamhället ha i förverkligandet av strategins övergripande mål och fem delmål. Såväl tillräcklig finansiering som erkännande saknas i denna del.

Om förslaget i korthet

Genom betänkandet En uppväxt fri från våld har utredningen bidragit med en viktig kunskapsöversikt vad gäller våld mot barn i Sverige samt gett ett i stora delar välavvägt förslag till nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

ECPAT vill redan här särskilt lyfta frågan om det våld som, så som utredningen kallar det, sker i digitala miljöer. Vi ser risker med att se det våld som sker på internet som att det sker på en särskild plats. För det barn som av en annan person via videochatt i sitt eget sovrum förmås begå sexuella handlingar på sig själv befinner sig i allra högsta grad också i sitt rum och inte bara på internet. När det kommer till sexualbrotten görs inte heller längre någon skillnad mellan om övergreppet ägt rum med samtliga personer närvarande på samma plats eller inte. Att tala om hur våld sker på internet kan också få det att framstå, för såväl barn som vuxna, att det inte är lika allvarligt eller lika ”på riktigt” som våld som sker utanför internet. Vi ser också att kunskapen om våld som sker med hjälp av internet – dess konsekvenser och vad som är brottsligt och inte – är låg bland barn och särskilt bland vuxna. Samtidigt som den ökning av det sexuella våldet mot barn som framkommer av Stiftelsen Allmänna Barnhusets kartläggning *Våld mot barn 2022* helt beror på det sexuella våld som sker över nätet. Det är därför välkommet att utredningen som exempel på regionala sektorsövergripande frågor att samverka kring för länsstyrelserna specifikt nämner ”ökad förmåga att förebygga, förhindra och upptäcka våld på den digitala arenan” (s. 737) men ECPAT hade önskat att det digitala våldet hade beaktats mer genomgående i betänkandet och att den kunskapsbild som presenteras i kap 5.2.2. hade varit mer synlig i de prioriterade insatser som presenteras i kapitel 15. I den fortsatta framställningen kommer vi därför att betona det digitala våldet kopplat till de olika förslag och bedömningar vi lämnar synpunkter på. Med tanke på den snabba tekniska utvecklingen där barns användning av och upplevelser i digitala verktyg ständigt förändras kommer en strategi som inte tillräckligt beaktar det våld som sker över internet snabbt att släpa efter och inte vara relevant i förhållande till barns vardag.

Implementeringen av strategin

ECPAT tillstyrker eller har inga invändningar mot de förslag till implementering av den nationella strategin som ges i kapitel 14. Vad gäller delar av förslaget vill vi dock komma med några synpunkter och kommentarer.

Strategins övergripande målsättning och fem mål är bra. Vad gäller det fjärde målet vill ECPAT betona att brottmålsprocessen inte är den enda rättsprocess som våldsutsatta barn kan befinna sig i vilket vi utvecklar mer nedan.

Genom strategin placeras arbetet för att förebygga och bekämpa våld mot barn inom folkhälsoområdet. Våld mot barn är självfallet en folkhälsofråga men handlar också om till exempel brottslighet, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Vi vill betona att det är viktigt att de aspekterna inte glöms bort och hade gärna sett ett mer utvecklat resonemang i kapitel 14 kring de avvägningar mellan olika områden utredningen gjort när den länkar samman arbetet mot våld mot barn med folkhälsoarbetet.

Vi tillstyrker utredningens förslag att Folkhälsomyndigheten ges den centrala rollen i strategiarbetet men hade även här gärna sett en tydligare redogörelse för vilka avvägningar utredningen gjort och inte bara varför Folkhälsomyndigheten är särskilt lämpad att klara av uppdraget.

Vad gäller implementeringen av den nationella strategin hade vi önskat att civilsamhällets roll hade synliggjorts mer och gjorts större. Civilsamhället kan bidra med mer än att "bara" samverka med myndigheter i olika frågor. Det finns gott om kompetens och erfarenhet bland civilsamhällets organisationer som är av stor betydelse för att förverkliga såväl strategins övergripande mål som de fem målen. Det är tyvärr talande att i det cirkeldiagram på s 709 där övergripande ansvar och roller tydliggörs så finns inte ens civilsamhället med. Tillsammans med att det, visserligen välkomna, statsbidraget som föreslås i kapitel 14.9.2 endast omfattar 50 miljoner kr per år i tre år så ställer vi oss frågande till vilken roll utredningen tänker att civilsamhället ska ha i arbetet med att förebygga och bekämpa våld mot barn. Med tanke på det breda fält som arbetet mot våld mot barn är och hur många aktörer som på såväl nationell som regional och lokal nivå på olika sätt arbetar mot olika former av våld mot barn så är det föreslagna statsbidraget inte alls tillräckligt.

ECPAT delar utredningens bedömning att det finns goda skäl att samordna arbetet på olika nivåer för att uppnå strategins mål med arbetet som handlar om andra handlingsplaner, till exempel om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Vi vill dock betona att när vuxna och barn behandlas tillsammans finns det en tendens att barnen glöms bort eller inte prioriteras i samma utsträckning som vuxna. De aktörer som arbetar utifrån de olika strategierna och handlingsplanerna måste ha detta med i beaktande. Det är därför välkommet att utredningen föreslår att länsstyrelsernas arbete mot våld mot barn ska redovisas särskilt till Folkhälsomyndigheten och inte tillsammans med annat arbete mot våld (s 740). Det kan också vara önskvärt att i den mån länsstyrelsen använder samma samordningsfunktion för arbetet mot olika former av våld så bör det ställas vissa krav som ser till att barnen inte glöms bort i det faktiska genomförandet och inte bara i redovisningen för arbetet.

När det kommer till kommunernas ansvar för kartläggningar, analyser och åtgärdsplaner så tillstyrker vi utredningens förslag om ny lag och delar utredningens bedömningar av skälen för varför en ny lag behövs. Utredningen lyfter fram nya lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. ECPAT understryker behovet av att kommunernas arbete utifrån de båda lagarna måste fungera bra parallellt och ser vissa risker dels vad gäller mindre kommuners möjligheter att leva upp till kraven som båda lagarna ställer dels vad gäller att barnen kommer i skymundan i de delar arbetet med de olika lagstiftningarna överlappar.

Mål 1

Mål 1 i den nationella strategin avser att våld mot barn ska förebyggas. ECPAT delar utredningens uppfattning om att främjande och våldsförebyggande insatser måste prioriteras

högre och att kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka, detta genom flera prioriterade insatser.

15.1.1 Förstärkt fokus på främjande och förebyggande arbete

ECPAT är överlag positiva till de preventiva förslagen kring förebyggande insatser och vill särskilt lyfta den del som handlar om att synliggöra barn och ett barnrättsperspektiv i strategier och handlingsplaner. Alldeles för ofta pratar vi om barn och inte med barn, då finns risken för att arbetet utgår från ett vuxenperspektiv. ECPAT ställer sig dock frågande till de avsatta resurserna för det förebyggande arbetet, i synnerhet de ekonomiska resurserna. För att ideella organisationer och andra aktörer som bedriver verksamhet på området ska ha goda förutsättningar för att bedriva ett förebyggande arbete krävs finansiering. ECPAT anser inte att den föreslagna finansieringen till statsbidrag i avsnitt 14.9 är tillräcklig i förhållande till de förebyggande insatser som föreslås.

15.1.2 Kunskapen om våld och våldets konsekvenser ska öka hos barn och vuxna

ECPAT välkomnar kunskapshöjande insatser inom skola, sjukvård, socialtjänst och polisen. Samt att barn får kunskap om sina rättigheter och om våldets konsekvenser för att motverka attityder som riskerar att legitimera våldshandlingar av olika slag, exempelvis spridning av nakenbilder på exposekonton. ECPAT anser att det under 15.1.2 bör rymmas kunskap om våld och våldets konsekvenser i digitala miljöer. Det är inte bara i förskole-, skol-, fritids- och institutionsmiljöer där tryggheten behöver öka, utan det digitala är närvarande på alla dessa arenor och bör ses som en sammankopplande länk.

Genom det arbete ECPAT dagligen utför får vi unik kunskap om barns utsatthet gällande sexuell exploatering på nätet. Dels i ECPATs årliga undersökning *Nude på nätet*. Undersökningen från år 2022 visar att 90 procent av de deltagande flickorna och 54 procent av de deltagande pojkarna har varit utsatta för någon form av sexuellt våld. Vi ser en bristande kunskap om sexuellt våld och dess konsekvenser hos både vuxna och barn. I ECPATs rapport *Jag tittade bara, jag gjorde inget elakt* från år 2023, som handlar om barns utsatthet på exposekonton, är det tydligt att barn många gånger är omedvetna om konsekvenserna när de utsätter någon annan för brott. I ECPAT Vuxenstöd, vår stömlinje för vuxna i barns närhet, är ett återkommande tema att vuxna efterfrågar kunskap om vad lagen säger kring sexualbrott, främst de brott som sker digitalt. Vuxna i barns närhet kan vara yrkesverksamma inom skola, sjukvård, socialtjänst och polisen. Det kan också vara föräldrar eller andra anhöriga.

Förutom att nå ut med information och kunskap till elever saknas en plan för hur vi når barn med hög skolfrånvaro. Vi ser att konsekvenserna av när barn hängs ut med nakenbilder på internet, på exempelvis exposekonton, kan bli långvariga och allvarliga för barns hälsa, välmående och utveckling. Många barn slutar att gå till skolan då bilderna ofta sprids på lokala konton och i klasschattar.

15.1.3 Stödet till föräldrar ska stärkas

ECPAT är positiva till att Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ges i uppdrag att, i samverkan med Myndigheten för delaktighet, undersöka behovet av kompletterande digitala föräldraskapsstöd. ECPAT ser ett behov av kompletterande föräldraskapsstöd vid sidan av det som ges av myndigheter. Genom ECPAT Vuxenstöd söker föräldrar rådgivning och stöd om barns sexuella våldsutsatthet, främst den som utspelar sig i digitala miljöer.

ECPAT är positiva till att erbjuda föräldrar stöd digitalt, för att minska tröskeln och öka tillgängligheten för att söka stöd.

15.1.5 Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas

ECPAT vill särskilt betona vikten av digitala miljöer, att detta är en miljö där barn vistas i kombination med övriga miljöer. Utredningen skiljer i viss mån på skolmiljö och digital miljö. ECPAT menar att dessa miljöer överlappar varandra och att skolmiljön idag på många sätt är digital. I vår verksamhet ser vi alldeles för många exempel på anmälda sexuella kränkningar och övergrepp som skett digitalt under skoltid men som inte tas på allvar då huvudmän och rektorer hävdar att detta skett digitalt och därmed inte i skolan.

Mål 2

Mål 2 i den nationella strategin avser att barns våldsutsatthet ska upptäckas.

15.2.1 Förutsättningarna för barn att reagera på våldet och signalera till omgivningen ska stärkas

Till de delar som syftar till att öka barns kunskaper om våld och vart de ska vända sig för att söka stöd ställer sig ECPAT positiva. ECPAT vill dock understryka att det inte är barnets ansvar att skydda sig mot våldsutsatthet och signalera att de befinner sig i en utsatt situation, utan vuxnas ansvar att upptäcka och agera.

15.2.2 Vuxnas förutsättningar och förmåga till upptäckt samt att agera vid tecken på våld ska förbättras

Förslaget betonar förbättrade rutiner för upptäckt inom skola, i hemmet eller under fritiden. ECPAT vill understryka vikten av upptäckt även i digitala miljöer. Föräldrar och yrkesverksamma inom skola och ledare inom fritidsverksamheter bör ges bättre förutsättningar och förmåga till upptäckt i samtliga miljöer för att kunna agera vid tecken på våld.

15.2.3 Informationshanteringen och omsorgen om barnet vid misstanke om våldsutsatthet ska förbättras

ECPAT är positiva till att barns delaktighet ökar i samband med upptäckt. I vår verksamhet ser vi att när barn berättat om sin utsatthet har deras berättelser inte alltid förvaltats av vuxna på ett

bra sätt, men också att de saknar information under processen. Till vår stömlinje för barn och unga hör många av sig med frågor kring hur en polisanmälan och en anmälan till socialtjänst går till, det är uppenbart att barn söker information på egen hand och inte är tillfreds med informationen de får av myndigheter.

Mål 3

Mål 3 i den nationella strategin handlar om att tillgänglighet till skydd, stöd och behandling ska förbättras. ECPAT är positiv till att utredningen hanterar frågan utifrån ett brett perspektiv och i synnerhet av behovet av stömlinjer för barn som drivs av ideella aktörer lyfts specifikt.

15.3.5. Stödet i barns vardag ska stärkas

I delmål 15.3.5 vill utredningen säkerhetsställa barns tillgång till stöd via den nationella stömlinjen 116 111. ECPAT tillstyrker förslaget men skulle samtidigt vilja lyfta behovet av att barn som utsatts för våld också behöver tillgång till specialiserade stömlinjer. Denna form av specialiserade stömlinjer har möjligheten att bemöta barn utifrån sin specialistkunskap inom området samtidigt som barnen som tar kontakt inte behöver konkurrera med barn som har andra frågor de vill ha hjälp med. I ECPATs stömlinje för barn och unga möter vi ofta barn som utsatts för sexuellt våld och inte sällan har de fått information om oss via andra stömlinjer. På samma vis hänvisar också ECPAT barn med problematik som inte berör ECPATs kärnverksamhet till andra stömlinjer. ECPAT ser denna form av samverkan mellan olika stödverksamheter som viktig för att barnen ska få ett individuellt anpassat stöd utifrån sina erfarenheter. Som lyfts ovan i avsnittet "Implementeringen av strategin" så kan inte civilsamhällets roll och möjligheter när det kommer till att uppnå strategins mål överskattas. Samverkan mellan stödverksamheter är bara ett exempel på det viktiga arbete som civilsamhällesorganisationer utför. För att civilsamhället ska kunna fortsätta bedriva det arbetet och ta sitt ansvar krävs en långsiktig och stabil finansiering och ett erkännande av civilsamhällets betydelse i arbetet mot våld mot barn.

Mål 4

Mål 4 i den nationella strategin handlar om att barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses. ECPAT delar utredningens bedömning om att det är viktigt att barn som befinner sig i brottmålsprocessen får det stöd och den hjälp som de behöver. Det är dock inte endast i en brottmålsprocess ett barn som utsatts för våld befinner sig. Utan även processer inom förvaltningsrätten exempelvis LVU och civilrättsliga processer exempelvis mål om vårdnad, boende och umgänge kan beröra barn som blivit utsatta för våld. Avsaknaden av information och begränsningar i barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda vet vi sker även i dessa processer. ECPAT är därför av uppfattning att den nationella strategin även bör rymma dessa processer för att på ett ändamålsenligt sätt tillgodose alla barns rätt till en uppväxt fri från våld.

15.4.1 Barn ska få individanpassad information under brottmålsprocessen och ges goda förutsättningar att komma till tals och få sina åsikter beaktade

ECPAT är överlag positiva till förslagen under delmål 15.4.1 men önskar göra följande tillägg.

I vår verksamhet kommer vi i kontakt med barn som lyfter problematiken med att de inte får tillräcklig information innan, under och efter en förundersökning. Vi ser särskilt att information om vad som händer efter att en förundersökning lagts ner tenderar att inte nå barnet. Förslaget att målsägandebiträdet och den särskilda företrädaren ska ansvara för informationsdelning är i grunden bra, eftersom barnet i många fall har en nära kontakt med och förtroende för denna aktör. Vi ser dock att barn vill ha information från polisen för att få en förståelse om varför en förundersökning har lagts ned. ECPAT är därför av uppfattning att det krävs samverkan mellan polis, åklagare och barnets biträde för att barnets behov av information ska anses vara tillgodosett. Samverkan mellan dessa aktörer innebär ett krav på att informationen som når barnet ges på ett barnanpassat sätt. Vi önskar även påtala risken med att ensamt lägga ansvaret för informationsdelning på barnets biträde, särskilt mot bakgrund av de ändringar som införts avseende vad ett målsägandebiträde får ersättning för samt ett barns rätt till målsägandebiträde i högre instanser. Skyldigheten att tillhandahålla barnanpassad information gäller under alla delar av brottmålsprocessen och faller på samtliga aktörer.

I sammanhanget vill vi lyfta vårt förslag om att inrätta kontaktsamordnare vid polisen för barn som utsatts för sexualbrott. Idén kommer från funktionen *liaison officer* som finns bland annat i Kanada, eller *family liaison officer* som finns bland annat i Storbritannien. Den samverkan som lyfts av oss ovan kan underlättas av en sådan funktion och bidrar till att ge barnet en kontakt hos polisen att få information av, vilket också efterfrågas av barn. Detta är särskilt angeläget i de fall där barnet inte har ett målsägandebiträde. Kontaktsamordnarens uppgift är att vara en funktion i rättsväsendet för just brottsoffret och är den kontakt som brottsoffret kan vända sig till vid frågor. Dessa anställda vid polismyndigheten ingår inte i förundersökningen och avlastar därmed de poliser som arbetar med att utreda brottet från delar av informationsskyldigheten. Även objektivitetsskäl talar för att det är lämpligt att kontaktsamordnaren inte är en del av förundersökningen. Det är naturligtvis av stor vikt att den som arbetar som kontaktsamordnare är särskilt lämpad och fått relevant fortbildning för att arbeta med barn i utsatta situationer

Vidare delar ECPAT utredningens bedömning om vikten av att säkerställa barnets rätt att komma till tals under en förundersökning och att det ska ske på ett barnanpassat sätt. Det är dock minst lika viktigt när det kommer till förhandling i domstol. Vi ser att barns utsagor vid en förhandling tenderar att undervärderas och att aktörer inte lyssnar tillräckligt på barnet. ECPAT önskar därför påminna om vikten av ett stärkt rättighetskydd för barn inte bara vid förundersökningen utan genom alla delar av brottmålsprocessen.

Ett sätt att stärka barns delaktighet och rätt att komma till tals i brottmålsprocessen skulle vara att införa en möjlighet till brottsofferutsagor (på engelska *victim impact statement* eller *community impact statement*). I det svenska rättssystemet har målsäganden större möjligheter att komma till tals än i de angloamerikanska system där dessa utsagor används. Ett victim impact statement innebär att brottsoffret får möjlighet att berätta om de hälsomässiga, känslomässiga och ekonomiska konsekvenser brottet fått, vilket tillgodoses av ett svenskt målsägandeförhör i de fall det rör sig om en person över 15 år. Yngre barn hörs typiskt sett inte under huvudförhandlingen utan det är det inspelade barnförhöret som visas upp för rätten. Barnförhöret hålls i ett skede när det inte är klart om det kommer väckas åtal eller ej, vilket innebär att frågor om hur brottet har påverkat dem inte alltid får lika stort utrymme som i ett målsägandeförhör. En brottsofferutsaga från barnet som kan läsas upp inför rätten kan därför verka som ett viktigt komplement för att barn under 15 år ska få bättre möjligheter att få komma till tals om hur brottet påverkat dem.

Ett community impact statement fyller i stället en annan funktion genom att en representant för en ort, eller för en grupp med gemensamma intressen (barn som utsatts för sexualbrott eller en representant för en organisation som representerar deras intressen) får möjlighet att berätta vilka konsekvenserna av ett brott typiskt sett kan vara. Det är alltså inte det aktuella brottsoffret i målet som uttalar sig utan det handlar om brottslighetens konsekvenser på en mer allmän nivå. Denna typ av brottsofferutsaga skulle fylla en viktig funktion särskilt vid barnpornografibrott och till det relaterade brott där inte alltid alla brottsoffer kunnat identifieras.

Det gemensamma för dessa utsagor är att de ger åklagare och domstol en bättre förståelse för brottsligheten och vilka konsekvenser den kan medföra för yngre brottsoffer som inte hörs direkt i rätten eller för brottsoffer som ännu inte kunnat identifieras. Vid just mål om barnpornografibrott kan det ofta finnas brottsoffer som ännu inte identifierats och genom en brottsofferutsaga kan de också, på ett sätt, få komma till tals. Det kan också tjäna till ledning vid bedömningen av kränkningens allvar och brottets straffvärde. ECPAT menar därför att det bör införas en möjlighet till brottsofferutsagor i svensk rätt.

15.4.2 Yrkesverksamma ska bemöta barnet på ett respektfullt och anpassat sätt och ha särskild kompetens och 15.4.3 Brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt utan att inskränka rättssäkerheten

ECPAT tillstyrker förslagen under delmålen 15.4.2 och 15.4.3 med följande tillägg.

ECPAT anser att det i utredningen saknas resonemang om barns tillgång till en brottmålsprocess. Tillgången till en brottmålsprocess är en förutsättning för att åtgärder om att göra denna mer effektiv ska kunna bidra till skillnad för det enskilda barnet. Det är därför viktigt att i strategin lyfta alla barns rätt till ett likvärdigt straffrättsligt skydd. I vår verksamhet kommer vi i kontakt med flera barn, bland annat de som har uppnått full pubertetsutveckling och därmed

inte har lika starkt straffrättsligt skydd. Vi vet att anmälningar som denna grupp av barn gör i flera fall inte prioriteras eller leder till friande domar till följd av brist på bevisning. Det beror bland annat på barnpornografibrottets utformning. I barnpornografibrottet definieras ett barn som en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som är under 18 år. Är pubertetsutvecklingen fullbordad krävs det för att kunna dömas till ansvar för alla former av barnpornografibrott utom skildring att det framgår av bilden och omständigheterna runt bilden att det rör sig om en person under 18 år. I praktiken innebär det att skyddet och möjligheten till en effektiv brottmålsprocess inte är detsamma för alla barn. En viktig del i att uppnå en effektiv brottmålsprocessen är därför också att det finns en lagstiftning som tillgodoser ett likvärdigt skydd för alla barn. En första del i det är att avskaffa pubertetsutvecklingsrekvisitet i barnpornografibrottet, vilket även är i linje med barnrättskommitténs rekommendationer till Sverige.

För att utredningens förslag om att brottmålsprocessen ska vara så kort som möjligt ska uppnås vill ECPAT betona vikten av att särskilt de brott som begås mot barn på internet resurssätts och prioriteras. I dagsläget finns det en alldeles för stor okunskap inom rättsväsendet om den utsatthet som barn möter på internet, vilket gör att den här typen av brottslighet inte resurssätts i tillräcklig grad. En bidragande faktor till bristande resurssättning och prioritering är att straffvärdet för vissa sexualbrott mot barn på internet inte motsvarar brottslighetens allvar för det enskilda barnet. Det kan till exempel röra sig om brott där barn mottagit flera oönskade nakenbilder eller fått sina nakenbilder spridda. Konsekvenserna för det barn som drabbas ser vi är många och allvarliga. ECPAT vill därför betona allvarligheten i de brott som begås mot barn på internet och vikten av att denna brottslighet prioriteras och resurssätts.

15.4.4 Barn ska erbjudas stöd under och efter brottmålsprocessen

ECPAT tillstyrker förslagen under delmål 15.4.4.

Genom våra kontakter med barn ser vi barns behov av ett respektfullt och lyhört bemötande när de har blivit utsatta för ett brott. Vi vet att många barn är rädda för att berätta för sina föräldrar om vad de har blivit utsatta för och ser införandet av ett barnombud som en viktig del i att underlätta och ge stöd åt dessa barn. Det erfordras dock att så görs med en tydlig särskiljning mellan barnombudets och barnets biträdes roll i processen. ECPAT delar utredningens bedömning om att införa ett målsägandebiträde vid situationer när barn under 15 år misstänks för brott och önskar betona att behovet av stöd och hjälp är lika stort för den som blivit utsatt för brott även i dessa fall.

15.4.5 Samverkan måste ske med barnets behov i fokus – barnahusverksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas.

ECPAT är överlag positiva till utredningens förslag under delmål 15.4.5 men önskar särskilt göra följande tillägg.

När ett barn har utsatts för våld är samverkan avgörande för att barnet ska erbjudas ett fullgott skydd och stöd. Sådan samverkan sker i dagsläget till viss del genom barnahusverksamheter. Som en del av direktivet till utredningen framförs att en nationell plan för barnahusverksamheterna ska tas fram för att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet de bor. Av de förslag utredningen ger finns dock inga konkreta kring Barnahus och utredningen är tydlig med att de valt att fästa vikt vid det enskilda barnets behov snarare än barnets rätt att vara på en viss plats.

ECPAT anser att det är viktigt att se till det enskilda barnets behov, särskilt i de fall en Barnahusverksamhet inte finns tillgänglig och det då ställs högre krav på samverkan mellan inblandade aktörer, men önskar betona vikten av att barnahusverksamheten utvecklas och tillgängliggörs för alla barn. Fram tills att så sker är utredningens förslag goda, men målet bör vara ett varje barn ska ha rätt till tillgång till ett Barnahus. Fördelen med Barnahus är att samtliga aktörer som barnet kan behöva träffa befinner sig på en och samma plats, vilket skapar en trygghet för barnet som redan befinner sig i en utsatt situation. ECPAT anser att det inom utredningen bör rymmas förslag på nationella riktlinjer om att Barnahus ska innehålla alla fyra rum, ta emot alla målgrupper och arbeta på ett likvärdigt sätt. Sådana förslag hade på ett långsiktigt och mer effektivt sätt kunnat bidra till målet om att alla barn oavsett ålder och vilken typ av våld de utsatts för ska ha rätt till stöd.

Mål 5

Mål 5 i den nationella strategin avser att kunskap- och metodutvecklingen kring barns våldsutsatthet ska stärkas. ECPAT ställer sig positiv och tillstyrker stora delar av utredningens förslag, men anser samtidigt att utredningen i allt för hög grad fokuserar på etablerade metoder, kvantitativ datainsamling och ett vuxet tolkningsföreträde i undersökningar om barns våldsutsatthet. Vi är medvetna om att den typ av undersökningar utredningen lyfter har ett stort värde och att stärka kvaliteten i dessa är ett viktigt steg för att förstå barns brottsutsatthet. ECPAT skulle dock önska att utredningen hade gått längre vad gäller möjligheten att utveckla befintliga metoder och undersökningar, inte minst vad avser barns delaktighet, liksom att inkludera vikten av kvalitativ datainsamling för att förstå barnens egen upplevelse av våldsutsatthet och hur barn hanterar att vara våldsutsatta. I strategin är det oklart hur barns delaktighet och inflytande ska garanteras vid undersökningar om barns våldsutsatthet ska utvecklas och stärkas. Det är viktigt att inse att om barn enbart, eller ens primärt, tilldelas rollen som respondenter i kvantitativa undersökningar så är barnen inte delaktiga i någon meningsfull betydelse.

Civilsamhället är en viktig aktör inom kunskapsutvecklingen om barns våldsutsatthet och att förebygga och bekämpa våld mot barn. För att kunskapen ska komma fler till del är det viktigt att Folkhälsomyndigheten använder och samlar de undersökningar och den metodutveckling som görs av civilsamhällets aktörer.

15.5.1 Barn ska ha en självklar roll inom kunskapsutvecklingen

I delmålet som syftar att garantera barnet en självklar rätt i kunskapsutvecklingen ställer sig ECPAT positiv till målsättningen. Detta gäller i synnerhet utredningens fokus på inhämtningen från barn, som av olika skäl, idag sällan får möjligheten att delta. Utredningens förslag att se över åldersgränsen för att kunna ge eget samtycke till tolv års ålder är mycket positivt och i linje med artikel 12 i barnkonventionen. ECPAT anser samtidigt att det är olyckligt att den enda specifika roll som barnen tilldelas i förslagen är som respondenter i brukarundersökningar. ECPAT anser att barns centrala roll i kunskapsinhämtning i frågor som berör dem behöver förstärkas och att det måste klargöras att i så hög grad möjliggöra för barn att ha inflytande i alla delar i kunskapsutvecklingen, en roll de sällan erbjuds idag. ECPAT bedömer annars att det finns en reell risk för att barn exkluderas i centrala aspekter och att undersökningar därmed går miste om mycket kunskap. ECPAT önskar också att vikten av andra metoder än traditionella kvantitativa undersökningar framgick tydligare då det är genom dessa vi kan närma oss barnens egen förståelse av våldsutsatthet vilket är vitalt för att kunna utveckla även den kvantitativa datainsamlingen.

15.5.4 Stärkt implementering av tillgänglig kunskap

ECPAT är positiv till utredningens förslag under området 15.5.4 om att tillgången till kunskap måste öka och att områden där kunskapen är bristfällig måste tilldelas extra medel. ECPAT önskar dock att olika former av digitalt våld lyftes fram som ett av dessa prioriterade områden då kunskapen inom fältet är låg och vi i vår verksamhet upplevt att dessa former ökar kraftigt. ECPAT önskar också att utredningens önskan om innovation inom kunskapsinhämtning och metodik lyftes fram tydligare och poängterar att mycket innovation inom detta område görs av ideella organisationer. Här anser vi att utredningen tydligare borde ha lyft potentialen för en innovativ kunskapsinhämtning och metodutveckling i frågor som berör våld mot barn samt det värde ett sådant arbete kan ha för fältet i stort samt tilldelat tillräckliga medel för att ett sådant arbete skulle vara möjligt.

Föredragande i ärendet har varit utredarna Eline Bogen och Jonas Karlsson samt barnrättsjuristerna Nelly Corneteg och Susanna Pettersson.

För ECPAT Sverige

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare